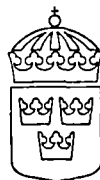

Regeringens proposition

1988/89:66

om överklagande av vissa förvaltningsbeslut
av enskilda organ

Prop.
1988/89:66

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 1 december 1988.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lägger regeringen fram förslag om hur man skall överklaga beslut som fattats av bolag och andra enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Förslaget innebär att den nya förvaltningslagens ordning för överklagande skall gälla i de flesta fall. Enligt den ordningen skall överklagandet ges in till den instans som har meddelat det överklagade beslutet. För vissa enskilda organ behålls dock den äldre ordningen för överklagande. Den innebär att överklagandet skall ges in till överinstansen.

De nya reglerna avses träda i kraft den 1 juli 1989.

1 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Prop. 1988/89:66

Härigenom föreskrivs att 56 kap. 14 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

56 kap.

14 §¹

Vad i detta kapitel är stadgat äge motsvarande tillämpning i fråga om besvär, som avses i 8 kap. 8 §; i dylikt mål gälle dock följande avvikelser:

1. Den som vill anföra besvär skall inom fyra veckor från den dag, då han erhöll del av beslutet, till *högsta domstolen* inkomma med besvärslinlaga.

1. Den som vill anföra besvär skall inom fyra veckor från den dag, då han erhöll del av beslutet, till *advokatsamfundet* inkomma med besvärslinlaga.

2. Om ej särskilda skäl föranleda annat, skola klaganden och, då talan föres av justitiekanslern, även motparten höras muntligen i högsta domstolen.

3. Tillfälle skall lämnas det organ inom advokatsamfundet, som meddelat beslutet, att inkomma med skriftlig förklaring och att, då part höres muntligen, därvid yttra sig.

4. *Advokatsamfundets beslut att avvisa en besvärstalan får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Därvid tillämpas 1.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller dock äldre föreskrifter.

¹ Senaste lydelse 1971:218.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom föreskrivs att 1 a § lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller efter regeringens bestämmande av statens jordbruksnämnd får nedan angivna regleringsföreningar i fråga om de varuslag som omfattas av föreningens verksamhetsområde pröva frågor om bidrag eller annat stöd i marknadsreglerande syfte.

<i>Förening</i>	<i>Varuslag</i>
Föreningen för mejeriprodukter, ekonomisk förening	mjölk och mjölkprodukter
Svensk kötthandel, förening u. p. a.	kött och fläsk
Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a.	oljeväxtfrö och vallfrö
Sveriges potatisintressenter, ekonomisk förening	potatis och potatisprodukter
Svensk sockerhandel, ekonomisk förening	socker
Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening	spannmål och fodermedel
Svensk ägghandel, förening u. p. a.	ägg, äggprodukter och fjäderfäkött

Om ett beslut i en fråga som avses i första stycket får överklagas, tillämpas bestämmelserna i 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

¹ Lagen omtryckt 1984:199.

Lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område

Härigenom föreskrivs att 1 a § lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, av statens jordbruksnämnd får regleringsföreningen Svensk fisk, ekonomisk förening, inom ramen för prisregleringen på fiskets område pröva frågor om bidrag eller annat stöd i marknadsreglerande syfte.

Om ett beslut i en fråga som avses i första stycket får överklagas, tillämpas bestämmelserna i 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

¹ Lagen omtryckt 1984:200.

Lag om ändring i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag

Härigenom föreskrivs att lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Erkänd arbetslöshetskassa får pröva fråga om statsbidrag till sådana fiskeföretag som har haft fiskefartyg stillaliggande till följd av beslut om fångstbegränsning enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer.

Om ett beslut i en fråga som avses i första stycket får överklagas, tillämpas bestämmelserna i 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

5 Förslag till

Prop. 1988/89:66.

Lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde skall införas en ny paragraf, 14 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Om ett beslut som avses i 2 och 12 a–c §§ får överklagas, tillämpas bestämmelserna i 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

6 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1988/89:66

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

7 §

Mot beslut varigenom myndighet har avslagit enskilds begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får sökanden *föra talan genom besvär*. Om inte annat följer av andra – fjärde styckena *förs sådan talan* hos kammarrätten eller, såvitt gäller kammarrätts beslut i där väckt ärende, hos regeringsrätten. Att prövningstillstånd inte behövs *vid fullföljd av talan mot* kammarrätts beslut framgår av 35 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Har beslut som avses i första stycket meddelats av tingsrätt och rör det handling i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet, *förs talan mot beslutet* hos hovrätten. *Talan mot* motsvarande beslut av hovrätt i där väckt eller dit *fullföljt* ärende *förs* hos högsta domstolen. Vid *talan mot* tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om besvär. Vid *talan mot* hovrätts beslut skall dock reglerna om prövningstillstånd inte tillämpas.

Första och andra styckena gäller inte för beslut av riksdagen, regeringen, högsta domstolen eller regeringsrätten.

Att *talan mot* beslut av statsråd skall *föras* hos regeringen föreskrivs i 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen.

Beslut varigenom myndighet har avslagit enskilds begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får *överklagas* av sökanden. Om inte annat följer av andra – fjärde styckena, *överklagas beslutet* hos kammarrätten eller, såvitt gäller kammarrätts beslut i där väckt ärende, hos regeringsrätten. *Har beslutet meddelats av organ som avses i 1 kap. 8 § andra stycket tillämpas bestämmelserna i 23–25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223) om överklagande*. Att prövningstillstånd inte behövs när kammarrätts beslut *överklagas* framgår av 35 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Har beslut som avses i första stycket meddelats av tingsrätt och rör det handling i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet, *överklagas det* hos hovrätten. Motsvarande beslut av hovrätt i där väckt eller dit *överklagat* ärende *överklagas* hos högsta domstolen. Vid *överklagande* av tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om besvär. Vid *överklagande* av hovrätts beslut skall dock reglerna om prövningstillstånd inte tillämpas.

Att beslut av statsråd skall *överklagas* hos regeringen föreskrivs i 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

· Angående rätt att *föra talan mot* beslut av myndighet som lyder under riksdagen är särskilt föreskrivet.

Angående rätt att *överklaga* beslut av myndighet som lyder under riksdagen är särskilt föreskrivet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet av enskilt organ som avses i 1 kap. 8 § andra stycket tillämpas dock vad som gällde då.

Lag om ändring i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

För specialsjukhus och vårdhem för vuxna gäller fortfarande i tillämpliga delar 35 § om beredande av vård oberoende av samtycke samt därtill anslutande bestämmelser i 36–37 a §§ och 39–54 §§ i den upphävda lagen.

En skrivelse med överklagande enligt 44 eller 47 § i den upphävda lagen tillställs den myndighet som skall pröva överklagandet.

Om rätten att överklaga är inskränkt till viss tid och skrivelsen med överklagandet kommer in till överinstansen efter utgången av den tiden, skall överinstansen avvisa skrivelsen. Skrivelsen skall dock inte avvisas om förseningen beror på att underinstansen har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Inte heller skall skrivelsen avvisas, om den har kommit in till underinstansen innan tiden för att överklaga har gått ut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

8 Förslag till
Lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Prop. 1988/89:66

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 9 § skollagen (1985:1100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

9 §

I fråga om personal med statligt reglerad anställning inom utbildningsverksamhet, som motsvarar det offentliga skolväsendets men bedrivs med enskilt huvudmannaskap, får beslut som avser myndighetsutövning fattas av huvudmannen eller av ett särskilt organ för verksamheten, om så föreskrivs av regeringen.

Om ett sådant beslut får överklagas, tillämpas bestämmelserna i 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet tillämpas dock vad som gällde då.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 december 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, S. Andersson, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thälén, Nordberg, Freivalds, Wallström

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om överklagande av vissa förvaltningsbeslut av enskilda organ

1 Inledning

Den 1 januari 1987 trädde den nya förvaltningslagen (1986:223) i kraft (prop. 1985/86:80, KU 21, rskr. 202). Den innehåller flera nyheter beträffande handläggningen hos förvaltningsmyndigheterna, bl. a. om ordningen då ett beslut överklagas.

Samma dag trädde lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter i kraft (prop. 1986/87:39, KU 11, rskr. 59). Den gäller sådana beslut av bolag och andra enskilda organ, som enligt särskilda bestämmelser får överklagas till regeringen, till en förvaltningsdomstol eller till en förvaltningsmyndighet. Lagen innebär att den ordning för överklagande av beslut som gällde enligt den äldre förvaltningslagen behålls då ett beslut av ett enskilt organ överklagas, om inte någon annan ordning för överklagande är föreskriven. I motiven till lagen anfördes att reglerna om överklagande av enskilda organs beslut borde finnas i speciallagstiftningen och inte i förvaltningslagen men att den särskilda lagen borde införas i väntan på en närmare genomgång av den nuvarande regleringen i ämnet.

En sådan genomgång har nu gjorts och förslag till de författningsändringar som kräver beslut av riksdagen har utarbetats inom justitiedepartementet.

Regeringen beslutade den 10 november 1988 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
3. lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,
4. lag om ändring i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag,
5. lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde,

6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

7. lag om ändring i skollagen (1985:1100).

Lagrådet har godtagit förslagen men i sitt yttrande anfört att, i de fall den gamla ordningen fortfarande skall gälla, detta bör framgå direkt i den angivna lagen. Lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter kan då enligt lagrådet upphöra att gälla. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga*. Jag återkommer till lagrådets yttrande i avsnitt 2.4.

Förslagen i detta ärende rör lagstiftning som hör till olika departement. Jag har vid utarbetandet av förslagen samrått med berörda statsråd.

2 Allmän motivering

2.1 Enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter

Den offentliga verksamheten bedrivs i regel av statliga och kommunala organ. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen (RF) kan dock förvaltningsuppgifter överlämnas till bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser eller enskilda individer. Om förvaltningsuppgiften innefattar myndighetsutövning, krävs att överlämnande sker med stöd av lag.

Möjligheten att överlämna offentliga förvaltningsuppgifter till enskilda organ har utnyttjats i ett flertal fall. Motiven för överlämnandet har växlat. Ibland har motivet varit att åstadkomma en så enkel och billig form som möjligt för en viss verksamhet. I andra fall har metoden använts för att få till stånd ett permanent samarbete mellan det allmänna och andra intressenter. Även behov av affärsmässighet, större rörelsefrihet, mer självständighet och friare lönesättning har åberopats som motiv för överlämnandet.

Staten utövar ett dominerande inflytande genom ägande eller på annat sätt i ett stort antal aktiebolag samt åtskilliga stiftelser, föreningar och andra organ. Även ett ganska stort antal enskilda organ i vilka staten saknar bestämmande inflytande har offentliga förvaltningsuppgifter. Av intresse i detta sammanhang är främst de organ som har uppgifter som innefattar myndighetsutövning, eftersom det normalt är i dessa fall som beslut kan överklagas. Denna typ av förvaltningsuppgifter hänför sig till olika ämnesområden som jag översiktligt kommer att redogöra för i det följande. För vissa av de enskilda organen är de offentliga förvaltningsuppgifterna den dominerande verksamheten, för andra kan de utgöra en mindre eller helt obetydlig del. I de kommunala företagen förekommer knappast några uppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Obligatorisk kontroll genom teknisk provning utförs vid riksprovplatser och auktoriserade provplatser. Det finns förutom tre statliga myndigheter fyra aktiebolag i vilka staten har ett bestämmande inflytande och som i egenskap av riksprovplats svarar för obligatorisk kontroll. Dessa bolag är AB Svensk Bilprovning, AB Statens Anläggningsprovning, Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB och Apoteksbolaget AB.

På kultur- och forskningsområdet bedrivs åtskillig offentlig verksamhet i form av stiftelser eller andra enskilda organ. Flera museer, t. ex. Sveriges

Tekniska museum, är stiftelser, medan Operan och Dramaten är aktieföretag. Inom utbildningsdepartementets område har ett stort antal föreningar, samfälligheter och stiftelser, i vilka staten inte har något bestämmande inflytande, tilldelats uppgiften att fördela statliga medel till enskilda för kulturaktiviteter av olika slag eller att dela ut statliga stipendier. Denna uppgift innefattar myndighetsutövning. Också till skolor inom det enskilda utbildningsväsendet har delegerats uppgifter som kan anses utgöra myndighetsutövning, t. ex. rörande betygssättning och disciplinära åtgärder samt i fråga om statligt reglerade tjänster.

Stiftelsen Svenska Institutet är det centrala organet för den statsfinansierade allmänna informationen om Sverige i utlandet. Vid institutet finns statligt reglerade tjänster. Myndighetsutövning förekommer också i form av stipendie- och bidragsutdelning. Stiftelsen kan sägas i praktiken fungera som en myndighet.

Inom ramen för den offentliga prisregleringen på jordbrukets område har myndighetsutövande uppgifter tilldelats ett antal s. k. regleringsföreningar. Dessa prövar frågor om bidrag eller annat stöd i marknadsreglerande syfte. En regleringsförening med liknande uppgifter finns också på fiskets område.

Ett antal enskilda organ har uppgifter inom den statliga närings- och regionalpolitiken. Det gäller t. ex. AB Svensk Exportkredit, Bokbranschens finansieringsinstitut AB, Fonden för industriellt utvecklingsarbete, Fonden för industriellt samarbete med u-länder, Norrlandsfonden, Sveriges exportråd samt de regionala utvecklingsfonderna. En av uppgifterna för dessa organ är att fördela statligt ekonomiskt stöd till enskilda företag.

Sveriges advokatsamfund har tillsyn över advokatväsendet. Till de myndighetsutövande uppgifterna hör att besluta om disciplinära åtgärder, i sista hand uteslutning, när det gäller advokater som har åsidosatt sina skyldigheter.

I vissa fall har myndighetsutövning överlåtits till enskilda individer. Den som har ett uppdrag som notarius publicus skall sålunda bl. a. officiellt bestyrka handlingar och ta upp växelprotester. Advokater och biträdande jurister på advokatbyråer har befogenhet att under vissa förutsättningar bevilja allmän rättshjälp och vidta vissa andra åtgärder enligt rättshjälplagen (1972:429). Även borgerliga vigselförrättare och ordningsvakter m. fl. utövar myndighet.

I vissa fall kan ett antal enskilda personer bilda valkorporationer, t. ex. när arbetstagare och studerande vid högskolor utser ledamöter i styrelser eller andra organ vid läroanstalterna. Befogenheten att utse en eller flera ledamöter i styrelsen för ett offentligt organ har i åtskilliga andra fall getts till olika enskilda organ. Även i dessa fall är det fråga om myndighetsutövning.

2.2 Förvaltningslagens regler om förfarandet vid överklagande

Prop. 1988/89:66

Enligt 1971 års förvaltningslag skulle en skrivelse med överklagande ges in till den förvaltningsmyndighet eller förvaltningsdomstol som skulle pröva överklagandet. Det var också den förvaltningsmyndigheten eller förvaltningsdomstolen som prövade om överklagandet hade kommit in i rätt tid.

I den nu gällande förvaltningslagen har förfarandet lagts om. Bestämmelser om detta finns i 23–25 §§. En skrivelse med överklagande skall ges in till den myndighet som har meddelat det beslut som överklagas. Den myndigheten prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen inte avvisas, skall den tillsammans med övriga handlingar i ärendet överlämnas till den myndighet som skall pröva överklagandet. För förvaltningsdomstolarnas del har ändringar av samma innebörd gjorts i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), se SFS 1986:224.

Om en skrivelse med överklagande avvisats på grund av att den kommit in för sent, får det beslutet enligt 30 § förvaltningslagen överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsaken. Om avvisningsbeslutet efter överklagande har prövats av en högre instans, får den högre instansens beslut inte överklagas.

Omläggningen av ordningen för överklagande har samband med den skyldighet för myndigheterna att ompröva sina egna beslut i vissa fall som infördes genom den nya lagen. Skyldigheten gäller även om beslutet överklagas, och myndigheten har då att mot bakgrund av vad som sägs i skrivelsen med överklagandet ta ställning till om myndigheten själv bör ändra sitt beslut. Ett annat skäl för omläggningen var att det ansågs medföra administrativa förenklingar att överklaganden ges in till samma myndighet som meddelat det överklagade beslutet (se prop. 1985/86:80 s. 11).

Förvaltningslagen gäller för förvaltningsmyndigheter och för domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden (1 §). Föreskrifterna i lagen skall dock inte tillämpas om det i en annan lag eller förordning finns en bestämmelse som avviker från dem. För vissa myndigheter finns det särskilda regler om förfarandet vid överklagande som kompletterar eller ersätter föreskrifterna i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen.

I samband med den nya förvaltningslagen infördes det nya förfarandet vid överklagande också för vissa förvaltningsmyndigheter som dessa regler annars inte skulle ha blivit omedelbart tillämpliga på. Det gäller bl. a. arrendenämnderna och hyresnämnderna (prop. 1986/87:39, KU 11, rskr. 59). Den gamla ordningen behölls i vissa fall när praktiska eller andra skäl föranledde det, t. ex. på det kommunala och kyrkokommunala området för kommunalbesvär.

Beträffande enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter bör det till en början observeras, att det inte finns någon allmän regel om att beslut av sådana organ får överklagas. Det normala är att deras beslut inte är överklagbara. Beträffande enskilda organ som anförtrots myndighetsutövande eller liknande uppgifter finns det dock i vissa fall möjlighet till överklagande enligt vad som föreskrivs i specialförfattningar på vissa

områden (jfr prop. 1986/87:39 s. 61). Vad som sägs i det följande om överklagande av enskilda organs beslut tar alltså sikte endast på de fall då besluten enligt någon särskild föreskrift får överklagas.

Den gamla förvaltningslagen var i viss utsträckning tillämplig även på enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. I lagmotiven fanns ett uttalande om att tjänstemän hos andra offentliga organ än myndigheter ibland på grund av författningsföreskrifter kunde ha fått sådana befogenheter att de organisatoriskt och funktionellt blev att anse som offentliga förvaltningsmyndigheter. Som exempel nämndes i propositionen besiktningsmän hos AB Svensk Bilprovning i fråga om bolagets obligatoriska kontrollverksamhet (prop. 1971:30 s. 317). Förarbetena till 1971 års förvaltningslag har därför ansetts ge ett visst stöd för att lagens regler om hur man överklagade beslut av myndigheter skulle tillämpas också vid överklagande av beslut av enskilda organ, om något annat inte fanns särskilt föreskrivet.

I den nya förvaltningslagen har begreppet förvaltningsmyndighet emellertid samma innebörd som i RF (prop. 1985/86:80 s. 57). Det innebär att lagen inte är tillämplig på organ som är organiserade i privaträttsliga former. Sådana organ är inte myndigheter, även om de har anförtrotts offentliga förvaltningsuppgifter eller till och med myndighetsutövning med stöd av 11 kap. 6 § RF. Det finns inte längre något utrymme för att betrakta enskilda organ eller deras tjänstemän (t. ex. besiktningsmän hos AB Svensk Bilprovning) som förvaltningsmyndigheter i lagens mening (jfr prop. 1973:90 s. 232 f., prop. 1975/76:160 s. 134 f., prop. 1977/78:38 s. 41 och prop. 1979/80:2 Del A s. 125). Det ligger dock i och för sig nära till hands att de enskilda organ som har offentliga förvaltningsuppgifter analogt tillämpar förvaltningslagens bestämmelser t. ex. vad gäller samverkan, handlägningsordning, tillgång till tolk och ombud, jäv och muntlig handläggning m. m..

Det anförda innebär att reglerna om överklagande i den nya förvaltningslagen inte utan vidare är tillämpliga i de fall då ett beslut av ett enskilt organ med offentliga förvaltningsuppgifter får överklagas. Av bl. a. rättssäkerhetsskäl är det viktigt att det finns klara regler för hur beslut skall överklagas så att man vet till vilken instans och inom vilken tid överklagande skall ges in. Det var därför nödvändigt att se över reglerna om överklagande av sådana organs beslut innan den nya förvaltningslagen trädde i kraft den 1 januari 1987.

En sådan översyn av reglerna om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter gjordes inom ramen för följdlagstiftningen till den nya förvaltningslagen.

2.3 Lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter

En utgångspunkt för den nyss nämnda översynen var att reglerna för överklagande av enskilda organs beslut i möjligaste mån skulle överensstämma med vad som gäller enligt den nya förvaltningslagen vid överklagande av myndighetsbeslut (prop. 1986/87:39 s. 60 ff., KU 11, rskr. 59).

Även om man alltså borde sträva efter enhetlighet, framhöll föredragande statsrådet att det inte undantagslöst gick att reglera frågan om överklagande av enskilda organs beslut efter mönster av den nya förvaltningslagen. Det enskilda organet måste t. ex. uppfylla vissa krav på tillgänglighet för att kunna ta emot skrivelser med överklaganden. Frågan i vad mån denna uppgift kunde läggas på enskilda organ borde bedömas utifrån de förhållanden som gällde på varje specialområde.

Från dessa utgångspunkter gjordes en genomgång av ett antal specialförfattningar som ledde till den nyss nämnda propositionen om följdlagstiftning till förvaltningslagen. Uppgiften att pröva om överklagandet hade kommit in i rätt tid borde enligt propositionen ligga på samma instans som skulle ta emot skrivelsen med överklagandet. Reglerna om ordningen för överklagande borde stå i de författningar där reglerna om instansordning finns, dvs. normalt i de specialförfattningar som också innehåller materiella regler på området (prop. 1986/87:39 s. 64, jfr prop. 1985/86:80 s. 44).

I propositionen föreslogs regler i vissa specialförfattningar som innebar att den nya förvaltningslagens bestämmelser för överklagande infördes beträffande några enskilda organ, bl. a. erkända arbetslöshetskassor och Sveriges exportråd. Det var dock inte möjligt att gå igenom all den lagstiftning som kunde behöva ses över. För de enskilda organ, som saknade regler om överklagandeförfarandet i specialförfattningarna, skulle därför stiftas en särskild lag om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Den skulle innehålla regler om hur beslut överklagas och efter mönster av 12 § i 1971 års förvaltningslag innebära att den tidigare gällande ordningen för överklagande behölls i väntan på en fullständig översyn av reglerna i ämnet. Regleringen innebar alltså att ett överklagande skulle ges in till överinstansen, som också skulle pröva om överklagandet hade skett i rätt tid. Bestämmelserna skulle inte tillämpas om det fanns avvikande bestämmelser i andra lagar eller i författningar som beslutats av regeringen eller av en förvaltningsmyndighet. Riksdagen antog förslaget till den nya lagen jämte annan följdlagstiftning till den nya förvaltningslagen.

2.4 Omläggning av förfarandet vid överklagande beträffande ytterligare enskilda organ

Mitt förslag: Den nya förvaltningslagens ordning i fråga om överklagande skall gälla som huvudregel för enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Detta sker genom att bestämmelser införs i de specialförfattningar som innehåller de materiella reglerna. Den äldre ordningen behålls dock för vissa enskilda organ.

Skälen för mitt förslag: När den nya förvaltningslagen trädde i kraft den 1 januari 1987 blev dess regler om förfarandet vid överklagande, som nyss har framhållits, tillämpliga beträffande endast några få enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. För de flesta sådana organ behölls tills

vidare den gamla överklagandecordningen genom regler i lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

En mera fullständig genomgång av reglerna om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter har nu genomförts inom regeringskansliet. Genomgången visar enligt min uppfattning att man nu kan fullfölja de tankar som kom till uttryck i följdlagstiftningen till den nya förvaltningslagen och som går ut på att reglerna för överklagande av enskilda organs beslut i möjligaste mån skall stämma överens med vad som gäller enligt den nya förvaltningslagen i fråga om överklagande av myndighetsbeslut (prop. 1986/87:39 s. 64).

Flera skäl talar för en sådan principiellt enhetlig ordning. De skäl som föranlett en omläggning av överklagandeförfarandet hos förvaltningsmyndigheterna har i allmänhet samma kraft i fråga om enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Jag tänker bl. a. på att det är enkelt för den enskilde att ge in överklagandet till samma instans som har meddelat det överklagade beslutet. Givetvis underlättar det också för allmänheten att orientera sig i regelsystemet, om reglerna på olika områden av förvaltningen är så enkla och enhetliga som möjligt. Många och invecklade regler om till vilken instans en klagande i olika sammanhang skall vända sig är förvillande och kan ge upphov till förseningar och krångel i handläggningen.

Med hänsyn till det jag nu har sagt anser jag att den nya förvaltningslagens ordning för att överklaga bör gälla som huvudregel även när det gäller att överklaga beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

Vad gäller den lagtekniska lösningen anser jag att man bör hålla fast vid den redan tillämpade metoden att ta in regler om förfarandet vid överklagande — i regel i form av hänvisningar till de berörda lagrummen i förvaltningslagen — i de specialförfattningar som gäller för de enskilda organen eller för de områden inom vilka de verkar. På så sätt bör det bli enklast för den som skall överklaga att hitta bestämmelserna.

I de fall den nya förvaltningslagens ordning för överklagande införs beträffande ett enskilt organ får detta till följd bl. a. att organet anförtros uppgifter som innefattar myndighetsutövning. Det gäller uppgiften att pröva om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid och eventuella beslut om att den skall avvisas. Lagtekniskt är det därför också nödvändigt att beakta de föreskrifter i 11 kap. 6 § RF som innebär att lagstöd krävs för att till ett enskilt organ lämna över en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning.

För en del enskilda organ vars beslut får överklagas bör man dock tills vidare behålla den nuvarande ordningen för överklagande. I 6 § lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. föreskrivs att vissa bestämmelser i den upphävda lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda fortfarande skall gälla. Det gäller t. ex. 44 § enligt vilken beslut bl. a. om att avslå en begäran om tillstånd att vistas på egen hand utom vårdhem får överklagas hos psykiatriska nämnden. Enskilt drivna vård-

hem omfattas av denna bestämmelse. För bl. a. dessas del bör de gamla bestämmelserna gälla.

Lagrådet har i sitt yttrande ifrågasatt om det verkligen finns sakliga skäl att behålla den äldre ordningen för överklagande när det gäller de nyss angivna besluten. I varje fall finns det enligt lagrådets mening inte anledning att behålla den särskilda lagen enbart för dessa besluts skull. Vill man ha kvar den äldre ordningen för överklagande på det angivna området borde man enligt lagrådet i stället göra ett tillägg till lagen om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. Lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter skulle då enligt lagrådet kunna upphöra att gälla.

Jag anser alltså att den gamla ordningen bör gälla vid överklagande av beslut enligt lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. Det stämmer överens med den ordning som gäller vid överklagande enligt lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall. Däremot kan jag instämma i lagrådets synpunkt att detta borde framgå direkt av den särskilda promulgationslagen. Jag är dock inte beredd att föreslå att lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter skall upphöra att gälla. Det kan inte bortses ifrån att det kan finnas ytterligare bestämmelser om överklagande av beslut av enskilda organ som inte uppmärksammats vid genomgången inom departementen. Om den särskilda lagen om överklagande upphävdes, skulle rättsordningen sakna regler om hur överklagande i ett sådant fall skulle gå till.

Reglerna i lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter bör därför finnas kvar tills vidare och omfatta organ för vilka ingen specialreglering skett. I lagen om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. bör vidare tas in behövliga regler om överklagande av beslut.

I det följande skall jag närmare gå in på de olika områden där den nya förvaltningslagens ordning för överklagande enligt min mening bör införas. Alla de organ som skall omfattas av de nya reglerna enligt mitt förslag uppfyller enligt min mening de krav på tillgänglighet, kompetens, organisatorisk struktur m. m. som krävs för att uppgiften skall kunna anförtros dem. Om ett enskilt organ avvisar ett överklagande därför att detta kommit in för sent, bör ett sådant beslut också kunna överklagas. Detta bör ske i samma ordning som beslut i huvudsaken (jfr prop. 1986/87:39 s. 59 f.).

Jag vill för fullständighetens skull nämna att regeringen genom beslut den 3 november 1988 till riksdagen överlämnat ett förslag om att uppbörden av TV-avgifterna skall flyttas från televerket till ett särskilt bolag, Radiotjänst i Kiruna Aktiebolag, RIKAB (prop. 1988/89:18). Bolagets beslut om avgiftsskyldighet och om påförande av TV-avgifter som ju innefattar myndighetsutövning, får under vissa förutsättningar överklagas till kammarrätten. Förvaltningslagen är i sin helhet tillämplig hos bolaget.

Regeringen beslutade den 17 november 1988 en proposition (1988/89:60) om kontroll genom teknisk provning och om mätning. I propositionen läggs fram förslag till en ny lag som föreslås ersätta bl. a. lagen (1985:1105) om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. En-

ligt 10 § i lagförslaget får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer överlämna till en riksprovplats som är bolag eller stiftelse att pröva frågor som gäller godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd kontroll. Förvaltningslagens bestämmelser om hur beslut överklagas skall tillämpas i fråga om sådana beslut.

2.4.1 Beslut av enskilda organ enligt reglerna om utökad handlingsoffentlighet

En utvidgning av kretsen av enskilda organ, vars beslut får överklagas, har blivit följd av ändringar i sekretesslagen (1980:100), som träder i kraft den 1 januari 1989 (prop. 1986/87:151, KU 36, rskr. 290, SFS 1988:836). Ändringarna innebär att reglerna om rätten att ta del av handlingar skall tillämpas i viss utsträckning hos följande enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter, nämligen

- Folkbildningsförbundet
- Handelshögskolan i Stockholm
- Kungliga Musikaliska akademien
- Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien
- Kungliga Svenska Aeroklubben
- Länsbildningsförbunden
- Notarius publicus

Regleringsföreningarna Föreningen för mejeriprodukter, ekonomisk förening, Svensk kötthandel, förening u. p. a., Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., Sveriges potatisintressenter, ekonomisk förening, Svensk sockerhandel, ekonomisk förening, Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening och Svensk ägghandel, förening u. p. a.

Regleringsföreningen Svensk fisk, ekonomisk förening

Riksprovplatserna Aktiebolaget Statens Anläggningsprovning, Aktiebolaget Svensk Bilprovning och Apoteksbolaget Aktiebolag
Skolor med enskild huvudman och statligt reglerade anställningar

Stiftelsen Svenska institutet

Stiftelsen Svensk-norska samarbetsfonden

Stiftelsen Lantbrukarnas skördekadestydd

Stiftelserna Nordiska museet, Riksutställningar, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI), Sveriges Tekniska museum och WHO Collaborating Center on International Drug Monitoring

Svenska föreningen Norden

Svenska institutet i Rom

Svenska språknämnden.

I propositionen 1988/89:18 har föreslagits att bolaget Radiotjänst i Kiruna Aktiebolag, RIKAB, skall ingå i bilagan.

I lagen har för vart och ett av organen angivits i vilken verksamhet handlingsoffentlighet skall gälla.

Av de nya bestämmelserna följer att ett beslut av något av de berörda organen att avslå en begäran att få ta del av en allmän handling m. m. får överklagas enligt reglerna i 15 kap. 7 och 8 §§ sekretesslagen. Vid dessa

överklaganden bör enligt min mening den nya förvaltningslagens ordning för överklagande gälla. Bestämmelsen i 15 kap. 7 § sekretesslagen bör därför kompletteras med en föreskrift om att förvaltningslagens föreskrifter om förfarandet vid överklagande skall tillämpas i dessa fall. Också förvaltningslagens regler om överklagande av beslut om avvísning av för sent gjorda överklaganden bör tillämpas.

Ärenden om överklagande enligt sekretesslagen av ett beslut av ett enskilt organ får givetvis anses höra till den verksamhet som omfattas av offentlighetsprincipen. Någon justering av sekretesslagens regler om offentlighetsprincipens tillämpning på enskilda organ behövs därför inte.

2.4.2 Vissa beslut om stöd av regleringsföreningar

Myndighetsutövande uppgifter har tilldelats åtta regleringsföreningar, sju på jordbrukets område (1 a § lagen 1967:340 om prisreglering på jordbrukets område, omtryckt 1984:199) och en på fiskets område (1 a § lagen 1974:226 om prisreglering på fiskets område, omtryckt 1984:200).

Regleringsföreningarna på jordbrukets område har bemyndigats att i fråga om de varuslag som omfattas av resp. förenings verksamhetsområde pröva frågor om bidrag eller annat stöd i marknadsreglerande syfte. Närmare föreskrifter om prisreglering på jordbrukets område har meddelats i förordningen (1984:62) om prisreglering på jordbrukets område. Enligt 2 § förordningen (ändrad senast 1985:766) får statens jordbruksnämnd meddela närmare föreskrifter enligt 1 a § lagen om prisreglering på jordbrukets område. Regleringsföreningarnas beslut får enligt nämndens föreskrifter överklagas hos statens jordbruksnämnd.

Regleringsföreningen Svensk fisk, ekonomisk förening har bemyndigats att inom ramen för prisregleringen på fiskets område pröva frågor om bidrag eller annat stöd i marknadsreglerande syfte. Ytterligare föreskrifter om prisreglering och prisstöd på fiskets område har meddelats i förordningen (1986:428) om prisreglering på fiskets område. Enligt 20 § prövar föreningen frågor om stöd i marknadsreglerande syfte inom ramen för prisregleringen på fiskets område. Sådana beslut av föreningen får enligt 31 § överklagas hos statens jordbruksnämnd.

Vid överklagande av föreningarnas beslut tillämpas lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Jag föreslår att den nya förvaltningslagens ordning för överklagande görs tillämplig i stället. En ändring bör därför göras i lagarna om prisreglering på jordbrukets resp. fiskets område.

Även de nu angivna föreningarna hör till de organ som omfattas av den tidigare nämnda utvidgningen av handlingsoffentligheten. De berörs alltså också av mitt förslag att den nya ordningen för överklagande skall tillämpas i det sammanhanget.

2.4.3 Beslut av erkänd arbetslöshetskassa om stöd till fisket

Erkända arbetslöshetskassor har i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag bemyndi-

gats att pröva frågor om statsbidrag till sådana fiskeföretag som haft fiskefartyg stillaliggande till följd av beslut om fångstbegränsning. Närmare bestämmelser härom har meddelats i förordningen (1985:439) om statligt stöd till yrkesfisket m. m. Enligt 14 § förordningen får lån och bidrag lämnas till fiskeriföretag som fått likviditetssvårigheter på grund av förbud mot fortsatt havsfiske. Frågor om bidrag enligt 14 § prövas enligt 44 § av Sveriges fiskares erkända arbetslöshetskassa. Dessa beslut får enligt 46 § överklagas till fiskeristyrelsen. Därvid tillämpas reglerna i lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Även i dessa fall bör man enligt min mening gå över till den nya ordningen för handläggning av överklagande. Regler härom bör tas in i den nyss nämnda lagen från år 1976.

2.4.4 Beslut avseende personal med statligt reglerad anställning

Vid en del enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter finns personal med statligt reglerad anställning. Därmed avses enligt 2 kap. 1 § lagen (1976:600) om offentlig anställning (omtryckt 1987:1000) en anställning där enligt lag eller särskilt beslut av riksdagen avlöningsförmånerna fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer (jfr 1 § lagen 1965:576 om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m. m., ändrad senast 1982:101, och 1 kap. 1 § lagen om offentlig anställning).

Enligt lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde har Nordiska museet (12 a §, ändrad senast 1981:1330), Tekniska museet (12 b §, ändrad senast 1985:481) och Svenska språknämnden (12 c §, ändrad senast 1983:512) bemyndigats att i fråga om vid resp. institution anställd personal fatta sådana beslut som avser myndighetsutövning i den mån inte annat är föreskrivet.

Vissa av dessa beslut får överklagas. Reglerna finns i tre förordningar som kungjorts i Statens kulturråds författningssamling (KRFS 1984:3–5). Reglerna innebär att beslut om att tillsätta tjänster får överklagas hos regeringen. Den äldre ordningen för att överklaga skall tillämpas.

Jag föreslår att den nya förvaltningslagens ordning för överklagande skall tillämpas även i dessa fall. Föreskrift om detta kan lämpligen tas in i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets område, vilken lag redan innehåller vissa regler om de tre aktuella organen.

Det kan nämnas att förvaltningslagen (alltså även reglerna om överklagande) redan gäller för Stiftelsen Nordiska museet vid handläggningen av ärenden enligt lagen (1985:1104) om skydd mot utförelse av vissa äldre kulturföremål. De tre organen hör också till dem som omfattas av den tidigare nämnda utvidgningen av handlingsoffentligheten och som alltså berörs av mitt förslag att den nya ordningen för att överklaga skall tillämpas i det sammanhanget.

I 12 kap. 9 § skollagen (1985:1100) finns en bestämmelse som bemyndigar regeringen att föreskriva att huvudmannen eller ett särskilt organ

inom utbildningsverksamhet, som motsvarar det offentliga skolväsendets men bedrivs med enskilt huvudmannaskap, får fatta beslut som avser myndighetsutövning avseende personal med statligt reglerad anställning. Sådan personal finns bl. a. vid privatskolor, folkhögskolor och riksinternatskolor. Bestämmelser som rör överklagande av personaladministrativa beslut finns i de förordningar som utfärdats för att reglera verksamheten vid dessa skolor. För de nämnda skolorna finns dessa bestämmelser i 54 och 56 §§ privatskolförordningen (1967:270, 54 § ändrad senast 1988:1054, 56 § ändrad senast 1987:742), 101 och 102 §§ folkhögskoleförordningen (1977:551, ändrade senast 1987:712) och 3 § förordningen (1970:333) om riksinternatskolor (ändrad senast 1983:201), vilken hänvisar till bestämmelserna i privatskolförordningen. Den gamla förvaltningslagens ordning för överklagande skall tillämpas. För att möjliggöra att den nya ordningen för överklagande skall kunna tillämpas bör i 12 kap. 9 § skollagen införas en ny bestämmelse som anger att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande.

Även de enskilda skolorna omfattas av den tidigare nämnda utvidgningen av handlingsoffentligheten. De berörs alltså av förslaget att den nya ordningen för att överklaga skall tillämpas i det sammanhanget.

2.4.5 Beslut av Handelshögskolan om återkrävande av utbildningsbidrag

Handelshögskolan har tillagts offentliga förvaltningsuppgifter i 2 § lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Högskolan prövar frågor om doktorandstipendier och utbildningsbidrag för doktorander till studerande vid skolan. Enligt 22 § förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander jämförd med 21 § (22 § ändrad senast 1985:696, 21 § ändrad senast 1977:488) får beslut av Handelshögskolan att återkräva utbildningsbidrag överklagas hos universitets- och högskoleämbetet. Därvid tillämpas föreskrifterna i lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Jag föreslår att den nya ordningen för att överklaga införs även här. Den ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets område som jag föreslagit under punkt 2.4.4 bör omfatta även detta fall.

Handelshögskolan i Stockholm är vidare ett annat av de organ som berörs av den tidigare nämnda utvidgningen av handlingsoffentligheten. I det sammanhanget bör, som jag redan föreslagit, den nya ordningen för att överklaga beslut tillämpas.

2.4.6 Vissa beslut av Sveriges advokatsamfund

I 8 kap. rättegångsbalken (RB) finns bestämmelser om Sveriges advokatsamfund. Samfundet har bl. a. till uppgift att utöva tillsyn över advokatväsendet. Stadgar för samfundet fastställs av regeringen.

Samfundets högsta beslutande organ är fullmäktige, som bl. a. har till uppgift att välja samfundets styrelse. Styrelsen beslutar på samfundets vägnar i alla ärenden, om det inte föreskrivs något annat i stadgarna. Inom

samfundet finns vidare en disciplinnämnd, som fattar beslut i fråga om vissa disciplinära åtgärder mot den som är medlem i samfundet. I disciplinnämnden ingår två av regeringen utsedda ledamöter (offentliga representanter). Uppgiftsfördelningen mellan styrelsen och disciplinnämnden framgår av stadgarna.

De beslut som är aktuella i detta sammanhang är beslut av styrelsen att vägra någon inträde i samfundet, beslut av disciplinnämnden i fråga om disciplinära åtgärder enligt 8 kap. 7 § första, andra eller tredje stycket RB och beslut av styrelsen i fråga om utslutning ur samfundet enligt 8 kap. 7 § femte stycket RB. Dessa beslut kan enligt 8 kap. 8 § RB under vissa förutsättningar överklagas hos högsta domstolen. Enligt 56 kap. 14 § RB skall reglerna om besvär i samma kapitel tillämpas, dock med vissa avvikelser. Bl. a. föreskrivs att besvärslagan skall ges in till högsta domstolen inom fyra veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Förfarandet vid överklagande av advokatsamfundets beslut regleras alltså av RB, inte av förvaltningslagen. Att överklagandet ges in till överinstansen innebär en avvikelse, som enligt min mening inte längre är sakligt motiverad, från vad som gäller i allmänhet vid överklagande både enligt RB och enligt förvaltningslagen.

Jag föreslår därför att den berörda föreskriften i RB ändras så att besvärslagan i fortsättningen skall ges in till advokatsamfundet. Det innebär att det blir samfundet som får pröva om besvärstalan fullföljts på föreskrivet sätt och inom rätt tid (56 kap. 3 § och 14 § första stycket RB). Enligt stadgarna blir det styrelsens uppgift att göra denna prövning, eftersom det inte finns några bestämmelser som gör det möjligt att utse någon annan att göra det. Prövningen bör emellertid göras i omedelbar anslutning till att besvärslagan getts in till samfundet. Det är därför angeläget att man inom samfundet överväger om det finns anledning att ändra stadgarna för att säkerställa en ändamålsenlig beslutsordning.

Advokatsamfundets prövning av om besvärstalan fullföljts på föreskrivet sätt och inom rätt tid kan naturligtvis resultera i att besvärstalan avvisas. Sådana beslut bör som jag tidigare anfört kunna överklagas. Jag föreslår att en uttrycklig regel därom införs i 56 kap. 14 § RB.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har det inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
3. lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,
4. lag om ändring i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag,
5. lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde,
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

7. lag om ändring i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.,

8. lag om ändring i skollagen (1985:1100).

Lagförslagen under 2–4 har upprättats efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, lagförslagen under 5 och 8 efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet och lagförslaget under 7 efter samråd med chefen för socialdepartementet.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Ändringen avser reglerna i 56 kap. 14 § RB om förfarandet då ett beslut som meddelats av ett organ inom Sveriges advokatsamfund med stöd av bestämmelser i 8 kap. överklagas hos högsta domstolen. Innebörden av ändringen är att besvärslagan skall ges in till samfundet i stället för som hittills till högsta domstolen. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.6.

Sedan advokatsamfundet har fått in besvärslagan har samfundet att handlägga överklagandet på samma sätt som gäller för hovrätt enligt 56 kap. RB. Samfundet skall alltså pröva om besvärstalan är fullföljd på föreskrivet sätt och inom rätt tid (3 §). Som påpekats i den allmänna motiveringen bör prövningen göras i omedelbar anslutning till att besvärslagan getts in till samfundet. Om samfundet inte avvisar besvären, skall handlingarna i ärendet utan dröjsmål översändas till HD (5 §).

I en ny fjärde punkt har uttryckligen klargjorts att advokatsamfundets beslut att avvisa en besvärstalan får överklagas till högsta domstolen. Av fjärde punktens andra mening framgår att sådana besvär är underkastade samma regler som besvär mot beslutet i själva saken. Besvärslagan skall således även i dessa fall ges in till samfundet inom fyra veckor från det att klaganden delgavs beslutet.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område

Ändringen innebär att det i 1 a § har förts in ett nytt andra stycke i vilket föreskrivs att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223) skall tillämpas vid överklagande av beslut av de regleringsföreningar som avses i lagen. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.2.

4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område

Ändringen innebär att det i 1 a § har förts in ett nytt andra stycke med föreskrift att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande av de beslut av Svensk fisk, ekonomisk förening, som avses i lagen. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.2.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag

Ändringen innebär att det i lagen, som saknar paragrafindelning, har förts in ett nytt andra stycke i vilket föreskrivs att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande av de beslut av erkänd arbetslöshetskassa som avses i lagen. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.3.

4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Ändringen innebär att det i lagen har införts en ny paragraf, 14 §, med föreskrifter om att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande av enskilda beslut av vissa av de organ som avses i lagen. I praktiken förekommer beslut som är överklagbara för närvarande endast vid fyra av de i lagen nämnda enskilda organen, nämligen Handelshögskolan (2 §), Nordiska museet (12 a §), Sveriges Tekniska museum (12 b §) och Svenska språknämnden (12 c §). Det är därför dessa organs beslut som åsyftas i den nya paragrafen. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.4 och 2.4.5.

4.6 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Ändringen, som har behandlats i avsnitt 2.4.1, innebär att det i 15 kap. 7 § första stycket har förts in en föreskrift om att 23–25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande av beslut av de enskilda organ som avses i bilagan till lagen.

Eftersom instansordningen framgår av bestämmelsen har inte andra meningen i 30 § gjorts tillämplig. Detta skulle nämligen innebära att ett avvisningsbeslut inte skulle kunna komma under regeringsrättens prövning.

Vidare har vissa redaktionella ändringar gjorts.

4.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.

Ändringen innebär att det i 6 § i lagen om införande av lagen om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda har tagits in bestämmelser om överklagande enligt lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. De har utformats på samma sätt som i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall. Bestämmelserna omfattar beslut både av enskilda organ och av myndigheter. Överklagande enligt 44 § i de fall som numera kan bli aktuella är inte inskränkt till viss tid. Bestämmelsen i 47 § avser endast beslut av myndigheter. Någon särskild reglering av överklagandetiden behövs därför inte för dessa fall.

Ändringen innebär att det i 12 kap. 9 § har lagts till ett nytt andra stycke med föreskrift att 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen skall tillämpas vid överklagande av beslut av en skola med enskild huvudman. Saken har behandlats i avsnitt 2.4.4.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
3. lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,
4. lag om ändring i lagen (1976:447) om rätt för erkänd arbetslöshetskassa att pröva fråga om statsbidrag till fiskeföretag,
5. lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde,
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
7. lag om ändring i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.,
8. lag om ändring i skollagen (1985:1100).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag föredraganden har lagt fram.

Utdrag ur Protokoll vid sammanträde 1988-11-15

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Wieslander, regeringsrådet Ulla Wadell, justitierådet Staffan Magnusson.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 10 november 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av departementssekreteraren Madeleine Gabrielson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

När det gäller ordningen för överklagande av beslut som har fattats av bolag och andra enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter finns provisoriska bestämmelser i lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Bestämmelserna innebär att samma ordning är tillämplig som enligt den äldre förvaltningslagen.

De lagändringar som föreslås i lagrådsremissen går ut på att man i stället skall tillämpa den nya förvaltningslagens ordning för överklagande när det gäller de ifrågavarande organens beslut. Från denna princip skall enligt remissen bara ett undantag finnas, nämligen såvitt avser vissa beslut enligt den numera upphävda men i vissa delar alltjämt gällande lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. I fråga om dessa beslut skall lagen 1986:1142 fortfarande vara tillämplig.

Lagrådet ifrågasätter om det verkligen finns sakliga skäl att behålla den äldre ordningen för överklagande när det gäller de nyss angivna besluten. I varje fall finns det enligt lagrådets mening inte anledning att behålla lagen 1986:1142 enbart för dessa besluts skull. Vill man ha kvar den äldre ordningen för överklagande på det angivna området bör man i stället göra ett tillägg till de övergångsregler varigenom lagen 1967:940 har fått fortsatt tillämpning i vissa delar. Lagen 1986:1142 kan då helt och hållet upphöra att gälla.

